

Politiek leiderschap na de kredietcrisis

Chris Patten (1944) zat in het Lagerhuis en in de Britse regering voor de Conservatieven in de tijd van Margaret Thatcher. In de jaren negentig was hij de laatste Britse gouverneur van Hongkong. Hij was Europees commissaris in het begin van deze eeuw. Sindsdien is hij vooral schrijver van bestsellers over de wereldpolitiek. Zijn laatste boek, *What next? Surviving the twenty-first century*, zou iedereen die met politiek bezig is en zichzelf serieus neemt, moeten lezen.

Patten behandelt met een enorme souplesse, veel treffende persoonlijke anekdotes, gevoel voor geschiedenis én met een aanstekelijk optimisme alle mondiale vraagstukken die zich aan ons opdringen. Maar hij begint zijn boek (de geactualiseerde paperbackeditie) met een bespreking van de gevolgen van de financiële crisis.

Hoewel Patten zich het als scheldwoord bedoelde etiket 'liberaal internationalist' graag laat aanleunen, maakt hij korte metten met de kortzichtigheid, het gebrek aan verantwoordelijkheidsbesef en de hebzucht van de financiële instellingen. Bush en Greenspan krijgen een flink pak slaag, maar Patten vergeet ook het Britse Labourbewind niet: 'New Labour's legacy was to privatize the gains of a synthetic boom and

to socialise the losses of a real bust: 'the Third Way.'

Patten doelt hier op de politiek van Gordon Brown van enerzijds het stimuleren van hoge hypotheek- en creditcardschulden en anderzijds het opzadelen van de belastingbetaler met een enorme staatschuld om de financiële chaos weer op te ruimen. Tegelijkertijd hekelt Patten het anti-americanisme en de hypocrisie van de 'wereldbeweging der antiglobalisten'. Ook China krijgt ervan langs: dat land moet zijn gigantische opbrengsten niet langer in het buitenland investeren, maar aanwenden voor verhoging van de levensstandaard en het opbouwen van een verzorgingsstaat.

De centrale boodschap van Chris Patten luidt dat nationale staten niet afsterven, maar een nieuw tijdperk tegemoet gaan – een tijdperk van internationale samenwerking. Patten is – als eenling in zijn Conservatieve Partij – een groot voorstander van een ambitieuze Europese Unie.

Een Nederlandse Chris Patten dient zich nog niet aan. Enkele

verkenningen van het politieke landschap na de crisis zijn er inmiddels wel. De interessantste daarvan is de bundel *After-shocks* van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. Samenstellers Anton Hemerijck, Ben Knapen en Ellen van Doorne doen daarin verslag van

gesprekken met een keur aan internationale wetenschappers, beleidsmakers en staatslieden. Ook de WRR komt tot de slotsom dat het smalle financiële beleid moet worden vervangen door een economische politiek die tegelijkertijd duurzaam en sociaal is. En dat voor de Europese Unie een hoofdrol is weggelegd bij het voeren van deze nieuwe 'inbedding van de markteconomie'. Wel signaleert de WRR de euroscepsis, het protectionisme en het populisme als enorme obstakels voor zo'n verlicht internationalisme.

Eén van de acute vraagstukken waarvoor de EU zich gesteld ziet, is de mate waarin haast gemaakt wordt met het saneren van de financiën van de lidstaten. Volgens het Stabiiliteitspact mag de staats-

schuld niet meer dan 60 procent van het nationaal inkomen bedragen en het begrotingstekort niet meer dan 3 procent. Hoe lang geven de eurolanden zichzelf respijt? Hoe gaat men om met door het ijs zakkende zwakke broeders als Griekenland?

Het vraagstuk van de financiële discipline zal ook op nationaal niveau het debat bepalen. PvdA-ideoloog en Kamerlid Paul Kalma geeft in het aan de crisis gewijde nieuwe nummer van *Christen Democratische Verkenningen* wat schoten voor de boeg. Van uit of noodzaak om 35 miljard te bezuinigen, is Kalma in het geheel niet overtuigd. Integendeel: sociaal-democraten en christen-democraten verloochenen hun historische missie, het koesteren van een sociale markteconomie, als ze zich fixeren op het aanpakken van de staatschuld. Kalma pleit in plaats daarvan voor 'geduldig' (lange termijn) aandeelhouderschap, voor een toets op fusies en overnames, voor een overheidsbank zoals de voormalige Postbank. In elk geval, concludeert ook Kalma, is de economische orde aan een grondige herziening toe.

Hans Wansink (1954) is politiek commentator van de *Volkskrant*.

REAGEREN? VK.NL/OPINIE